

Elin Henriksen

ofta komin rennandi í hlunum á teirri praktisku nýtsluni. Tá ið eg var barn, var tað t.d. heilt vanligt at hava ur og klokkur við tølum og pinnum, sum vóru sjálvlysandi av geisling frá tí geislavirkna evninum radium - inntil granskarar funnu út av, at tað var skaðiligt, vísir hon á.

Ávirkan á djóralív

Tað er ikki ókent, at menniskjur hava eygleitt atburðin hjá djórum, tá staðfestast skal, um nakar vandi er á ferð. Har eru fuglarnir hjá kolanámsarbeiðsmönnum, ið ávaraðu um nær ov lítið av ilt var í námunum, eitt tað kendasta dømi. Og eins og tá kann atburðurin hjá fuglum í dag siga okkum nakað um vandarnar við stráling frá fartelefonomum, metir Elin Henriksen.

- Tá tað snýr seg um ávirkan av sendimastrum í fartelefonetinum eru fuglarnir teir, sum ávara okkum. Nógvar eygleiðingar eru av, at fuglar doyggja ella flýggja undan hesum mastrum. Eygleiðingar eru eisini av, at skordýr doyggja ella rýma, og tað áhugaverda har er, at skordýrin verða verandi beint undir mastrunum, tí har røkka strálurnar ikki, vísir Elin Henriksen á.

Granskað hevur eisini verið í, hvørji árin nýggja tøkni hevur á menniskju, men vísir hon á, at tey úrslitini eru torfør at greina, tí tíðarskeiðið, ið menniskju hava brúkt fartelefón, er so stutt og svarar einans til triðingin av einum vanligum mannalívi.

- Hinvegin eru granskarar so smátt farnir undir at granska árinini, serliga á skordýr, plantur og smáfuglar, sum hava eina nógv styttri lívssyklus. Her vísa skaðiligu árinini av elektromag-

netiskari stráling av ymsum slag seg nógv týðiligari, sigur Elin Henriksen.

5G er øðrvísi

Meðan tað altíð hava verið summi, ið hava ávarað um skaðiligu árinini av frekvensum og aldulongdum frá fartelefonomum, so tykist, at hesin bólkur er vaksin munandi í vavi, nú samfeløg kring heimin standa á gáttini til at taka 5G í brúk. Tað hevur sínar orsøkir, metir Elin Henriksen.

sum mikroadur. Tess hægri frekvensurin og styttri aldulongdin er, tess meiri orku innihalda aldurnar - og tess styttri røkka tær. Tað er júst poengið við 5G: at tað fer at bera til at flyta størri nøgd av information við størri ferð, men tað krevur eisini nógv tættari sendimastrar. Samstundis er ein ekstremt lågfrekventur pulsir fjaldur í 5G-aldunum, og árinini av honum eru lítið kannað.

Hon vísir á, at móttøðan móti 5G byrjaði av álvara, tá

sannlíkt, at vandarnir í sambandi við 5G kunnu vaksa heilt munandi, sigur hon.

Eingin sleppur undan

Eitt sum skilur 5G frá undanfarnum ættarliðum av tráðleysum sambandi er sjálvvandið av tí. Meðan tað higartil hevur verið møgulegt hjá persónum at vart seg í ein ávísan mun móti óynsktari stráling, verður tað ikki gjørligt í sama mun í framtíðini, sambært teimum, ið finnast at hesum.

- Eitt, sum tendrar ávaringarlampurnar, er, at 5G-netið krevur nógv tættari net av sendimastrum, og tað eru enntá uppskot frammi um at senda frá fylgisveinum úti í rúmdini. Við verandi neti ber til í ein vissan mun at velja tráðleys samband frá, t.d. við at nýta fastnettelefon og beinara við leiðningi í staðin fyri WiFi. Men við 5G-netinum er ongastaðni at fara fyri at sleppa undan geislingini, sigur Elin Henriksen og leggur afturat:

- Og tað er júst hetta, sum hevur sett ferð á mótmælini: At alt lív á jørðini verður fevnt av geisling frá 5G-netinum. Ikki bara menniskju, men plantur, skordýr, fuglar og djór verða ávirkað av nøkrum, sum fyri tað fyrsta er alt ov lítið kannað, og fyri tað annað vísir seg at hava skaðiliga árin, har tað er kannað. Og fyri tað triðja, at tað ber ikki til at verja seg ella sleppa undan.

Er tørvur á tí?

5G tøkni er ein liður í tí, ið inn- an tøknevinnuna verður kallað menningin av IoT, ið er ein stytting av Internet of Things. Ein støða, har alsamt meira av tí, ið vit brúka til dagligt, verður knýtt at internetinum. Eitt slíkt trýst frá fleiri tólum krevur

betri og sterkari net og er tað, ið 5G skal veita.

Tí kann tað tykjast sum ein vónleysur kampur at stríðast móti 5G, tí á nógvan hátt er tað ein fortreyt fyri víðari menningini av okkara samfelag, men Elin Henriksen setur tó spurning við, um vit veruliga hava tørv á hesum.

- Vit mugu spyrja, hvør hevur brúk fyri hesari menning av framtíðar tøkni. Eru tað vit sum brúkarar, ið eftirlýsa hana, ella eru tað risafyrirøkurnar í teleidnaðinum, sum síggja møguleikar fyri enn størri vinningi, spyr hon.

Sum nú er, vísir hon á, megnar verandi internet at nýta tann tørv, ið vit hava sum samfelag. Heldur er trupulleikin tann, at tað nøktar ikki tann tørv, ið idnaðurin ynskir, at vit skulu hava í framtíðini

Læra av søguni

Og hóast stríðið móti 5G kann tykjast vónleyst, og trupult er at fáa fólk at lurta, so vísir Elin Henriksen á, at soleiðis er tað mangan, tá man byrjar at tosa móti stóridnaðinum og tí, ið verður mettt at vera partur av framkomna samfelagnum.

- Fyri bara 50 árum síðani var tað bara okkurt hissini undirgrundstiltak at ávara um vandarnar av dálking. Ráðandi hugburðurin var, at náttúr- an nokk skal syrgja fyri at niðurbróta alt tað, sum verður grýtt í hana. Havið er endaleyst, og alt burturkast kundi koyrast í tað. Í dag kenna vit avleiðingar- nar, og kring allan heim verða tiltøk sett í verk fyri at basa avleiðingunum av dálking, vísir hon á, áðrenn hon nevnr eitt annað líknandi dømi.

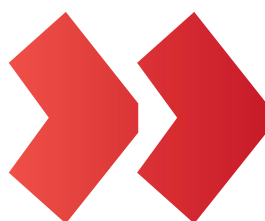
- Fyri bara 30 árum síðani var global upphiting ikki partur av almenna kjakinum, hóast fyrstu ávaringarnar eru nógv eldri enn so. Í dag er eitt tað størsta álvarsmálið, hvussu tann globala upphitingin kann verða tálmað.

Við hesum í huga er hon sannförd um, at tað er neyðugt at læra av søguni og tala at tí, sum í lótni kann tykjast at vera eitt neyðugt framstig.

- Í dag vita vit, at nógv av tí, sum verður sett í verk sum fram- stig, eisini hevur ein kostnað, og vit vita, at taka vit við hesum slagnum av "framstígum", so fáa okkara eftirkomarar eisini eina rokning at gjalda, sigur hon.

At vit eisini fara klára okkum, um vit sum samfelag steðga á og siga nei takk til 5G, er hon heldur ikki í iva um.

- Alternativt til 5G er, at vit klára okkum fint uttan. Eisini uttan sjálvkoyrandi bilar, sigur Elin Henriksen.

- Og tað er júst hetta, sum hevur sett ferð á mótmælini: At alt lív á jørðini verður fevnt av geisling frá 5G-netinum.

Ikki bara menniskju, men plantur, skordýr, fuglar og djór verða ávirkað av nøkrum, sum fyri tað fyrsta er alt ov lítið kannað, og fyri tað annað vísir seg at hava skaðiliga árin, har tað er kannað. Og fyri tað triðja, at tað ber ikki til at verja seg ella sleppa undan

- Tað, sum skilur 5G frá undanfarnum ættarliðum av fartelefoni, er frekvensur og aldulongd. Higartil hevur talan verið um so mikið lágan frekvens og langa aldulongd, at aldurnar verða bólkaðar sum radioaldur. Teimum hava vit livað við í eini hundrað ár, greiðir hon frá og leggur síðan aftrat.

- 5G hinvegin hevur so mikið hægri frekvens og styttri aldulongd, at tær verða bólkaðar

granskarar kring heimin ávaraðu móti nýggju 5G tøkni, tí árin vóru ikki nógv væl kannað.

- Hesir granskarar, sum mæla til at biða við at seta 5G í verk, byrjaðu eina undirskriftsinn- savning, og í kjalarvørrinum á henni eru fólk vorðin alsamt meiri medvitandi um teir vand- ar, ið kunnu standast av 5G. Ikki tað, at undanfarnu ættarlið av tráðleysum sambandi eru heilt vandaleys, men at tað er